

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΡΙΠΠΑΣ
ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΛ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΚΟΝΔΥΛΗ 35
174 55 ΑΛΙΜΟΣ
τηλεφ. 2111 029 276
κιν. 69 48 240 140
FAX 210 68 51 576
e-mail: gm@geopla.gr

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

Μου υπεβλήθη το κάτωθι ερώτημα και εξητήθη η επ' αυτού επιστημονική μου άποψη:

- «1.- Μαθηταί σχολείων (πρωτοβαθμίου ή/και δευτεροβαθμίου εκπαιδεύσεως) «Χριστιανοί Ορθόδοξοι δικαιοούνται κατά νόμον να ζητήσουν απαλλαγή από το «μάθημα των θρησκευτικών», εφ' όσον δηλώσουν, ότι έχουν λόγους «συνειδήσεως και πρέπει, να μην το παρακολουθήσουν»
«2.- Η τοιαύτη δήλωσή τους επιτρέπεται κατά νόμον ή συνιστά αξιόποινο «πράξη.
«3.-Ο αρμόδιος επικεφαλής του σχολείου δικαιούται, να την κάνει δεκτή και «να απαλλάξει τον ως άνω μαθητήν από το μάθημα των θρησκευτικών ή όχι «διότι η τυχόν τοιαύτη αποδοχή συνιστά αξιόποινο πράξη και διά τον ίδιον τον «επικεφαλής του σχολείου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Α.--Επί του ως άνω θέματος υπάρχει ad hoc νομολογία των δικαστηρίων (απόφαση Διοικητικού Εφετείου Χανίων 115/2012), η οποία επιλύει το ως άνω θέμα αποφαινομένη, ότι:

- 1) Ο ορθόδοξος μαθητής δεν απαλλάσσεται από το μάθημα των θρησκευτικών σε καμία περίπτωση και βεβαίως ούτε και αν υποβάλει υπεύθυνη δήλωση, ότι έχει λόγους συνειδήσεως, να απαλλαγεί από το μάθημα των θρησκευτικών
- 2) Αν υποβληθεί τέτοια δήλωση, η ενέργεια αυτή είναι αξιόποινη. Συνιστά δηλ. το έγκλημα της υποβολής ψευδούς δηλώσεως ενώπιον δημοσίας Αρχής, πράξη η οποία διώκεται ποινικώς υπό του άρθρου 22 παρ. θ του Νόμου 1599/86 και τιμωρείται διά φυλάκισεως. Την ιδίαν άποψη είχα διατυπώσει και ο ίδιος παλαιότερα σε μελέτη μου δημοσιευθείσα εις τόν νομικό-επιστημονικό τύπο, την ορθότητα της οποίας η ως άνω δικαστική απόφαση αποδέχεται εξ ολοκλήρου και την μνημονεύει ρητώς.

- 3) Ως επισημαίνει η σύνημμένη απόφαση, οι ως άνω απόψεις της έχουν γίνει δεκτές και από το Συμβούλιο Επικρατείας διά δύο αποφάσεων του (αποφάσεις ΣτΕ 3356/96 και 2176/98), διά των οποίων αναφέρεται, ότι κατ'άρθρον 18 παρ. 2 του Συντάγματος η διδασκαλία του μαθήματος των θρησκευτικών είναι υποχρεωτική διά το κράτος και μάλιστα εις ικανόν αριθμόν ωρών εβδομαδιαίως, η δε παρακολούθησή του είναι επίσης υποχρεωτική από τους Ορθοδόξους μαθητάς.

Β - Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω εις το προαναφερόμενο ερώτημα η απάντηση έχει ήδη δοθεί από τα δικαστήρια είναι σαφής και συνίσταται, εις ότι η συμμετοχή εις το μάθημα των θρησκευτικών διά τους Ορθοδόξους μαθητάς είναι υποχρεωτική και κανείς από αυτούς δεν δικαιούται, να απαλλαγεί όποια δικαιολογία και αν προβάλλει. Εστω και αν δηλώσει, ότι έχει λόγους συνειδήσεως, να απαλλαγεί από το μάθημα αυτό. Τυχόν δε υποβαλλομένη τοιαύτη δήλωση αποτελεί ιεξιόποινη πράξη τιμωρουμένη ποινικώς υπο του νόμου.

Γ. - Πρέπει συμπληρωματικώς, να επισημανθεί, ότι ο Διευθυντής του σχολείου (ή άλλος επικεφαλής αυτού) συμφώνως προς ρητήν διάταξή του νόμου (Νόμος 1599/88 άρθρον 22 παρ. 7), εάν δεχθεί τοιαύτη υπεύθυνη δήλωση και δεν ζητήσει την άμεση καταδίκη του υπαιτίου **διώκεται ποινικώς και τιμωρείται διά φυλακίσεως εξη μηνών**. Η δε δίωξη είναι αυτεπάγγελος. Την ιδίαν υποχρέωση έχει και από άλλη διάταξη, ήτοι από το άρθρον 37 παρ. 2 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας, το οποίο αναφέρει, ότι **πας δημόσιος υπάλληλος υποχρεούται, να αναφέρει εις τον Εισαγγελέα της περιοχής του πάσαν αξιόποινην πράξιν, της οποίας έλαβε γνώση κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του**.

Δ.- Πρέπει, να διευκρινισθεί, ότι μετά τη έκδοσή της η προαναφερομένη απόφαση του Διοικ. Εφετείου Χανίων (η οποία έχει ήδη καταστεί αμετάκλητη) είναι υποχρεωτική δι' όλους και κανείς δεν δικαιούται, να την αγνοήσει οποιονδήποτε λόγον και αν προβάλλει. Φυσικά δεν δικαιούται, να την αγνοήσει και κάθε άλλος Διευθυντής σχολείου εδρεύων εκτός του χώρου αρμοδιότητος του Διοικητικού Εφετείου Χανίων (Κρήτη) και να ισχυρισθεί, ότι η εν λόγω απόφαση έχει τσιπικόν χαρακτήρα και δεν αφορά σχολεία εκτός Κρήτης. Τούτο διά τους εξής λόγους:

α) Η απόφαση αυτή έχει χαρακτήρα ακυρωτικών και όχι ουσιαστικών. Τούτο διότι το άρθρον 1 παράγραφος 1 εδάφιο δ του Νόμου 702 /77 αναφέρει, ότι αιτήσεις ακυρώσεως επί θεμάτων εκπαιδευτικών υποβαλλόμενες μέχρι τότε ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας, υποβάλλονται **εφεξής ενώπιον των Διοικητικών Εφετείων**.

β) Η αίτηση ακυρώσεως, που υπεβλήθη εις το Διοικητικό Εφετείο Χανίων, δεν ζητούσε μόνον την ακύρωσιν αποφάσεως Διευθυντού σχολείου εδρεύοντος εις την Κρήτη, αλλά την ακύρωσιν και πάσης άλλης συναφούς πράξεως **λογιζομένης ως συμπτρονοβαλλομένης**, η δε παράγραφος 3 του άρθρου 3 του ως άνω νόμου 702/77 αναφέρει επί λέξει τα εξής:

«Εάν διά της αιτήσεως προσβάλλονται πλείονες πράξεις συναφείς μεν πλην ανήκουσαι εις την αρμοδιότητα διαφόρων διοικητικών εφετείων, αρμόδιον διά την εκδίκασιν καθίσταται εκείνο των ανωτέρω δικαστηρίων ενώπιον του οποίου εισήχθη το ένδικον μέσον».

Αρα η συνημμένη απόφαση ακυρώνει και κάθε άλλη πράξη δεχομένη αμέσως ή εμμέσως απαλλαγήν Ορθοδόξων μαθητών από το μάθημα των θρησκευτικών διά λόγους συνειδήσεως ή διά άλλους λόγους. Υπ' όψιν ότι η συνημμένη απόφαση είναι αμετάκλητη, καθ' όσον το άρθρον 5^ο του ως άνω νόμου αναφέρει, ότι αποφάσεις Διοικητικών Εφετείων κατά την ως άνω διαδικασία αφορώσες θέματα εκπαιδεύσεως δεν υπόκεινται σε κανένα ένδικο μέσον.

Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω η συνημμένη απόφαση ισχύει διά όλα τα σχολεία της Ελλάδος εις οποίανδήποτε περιοχήν και εν εδρεύουν και όχι μόνον εις την Κρήτη. Αν εξεχόμεθα το αντίθετο, αυτό θα εσήμαινε, ότι η Κρήτη αποτελεί χωριστό κράτος και δεν ανήκει εις την Ελλάδα, αφού άλλοι νόμοι θα ίσχυαν εις την Κρήτη (διά το μάθημα των θρησκευτικών) και άλλοι εις την λοιπήν Ελλάδα διά το ίδιο θέμα. Και επίσης ο υποβάλλων την ως άνω δήλωση θα εθεωρείτο αυτή ψευδής και θα εδιώκετο ποινικώς εις την Κρήτη, ενώ εάν την υπέβαλλε εις την λοιπήν Ελλάδα δεν θα εδιώκετο. Θα καταλήγαμε δηλ. εις αυταπρόδεικτον παραλογισμόν, αφού το ίδιο αδίκημα εις μεν την μία περιοχή της Ελλάδος θα εδιώκετο, εις δε την λοιπή χώρα δεν θα εδιώκετο. Κάτι που δεν έχει συμβεί ποτέ σε καμία δημοκρατική χώρα.

Ε.- Εις περίπτωση κατά την οποίαν ο αρμόδιος εκπαιδευτικός (διευθυντής του σχολείου ή άλλος υπεύθυνος) λάβει εντολή (οιασδήποτε μορφής και βεβαίως και εγκύκλιον του Υπουργού του) εμφανώς αντίθετη προς την προαναφερομένη απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Χανίων (ιδίαι εάν του δοθεί εντολή, να δέχεται απαλλαγή από το μάθημα των θρησκευτικών και ορθόδοξων μαθητών επικαλούμενων λόγους συνειδήσεως), τότε οφείλει να αρνηθεί την εκτέλεσή της αναφέρον τούτο γραπτώς. Η τοιαύτη υποχρέωση αρνήσεώς του επιβάλλεται υπό του άρθρου 25 παράγραφος 3 του Υπαλληλικού Κώδικος (Νόμος 3528/2007). Ως γνωστόν η διάταξη αυτή αναφέρει, ότι εάν ο υπάλληλος λάβει διαταγή προδήλως αντισυνταγματική ή παράνομη «οφείλει να μην την εκτελέσει». Και φυσικά εγκύκλιος του Υπουργού, η οποία (ως εν πρόκειμένω) ανατρέπει εμφανώς δικαστική απόφαση (την ως άνω του Διοικ. Εφετείου Χανίων) και μάλιστα εις πολύ καίριο σημείο αυτής (παράβαση του οποίου συνεπάγεται ποινική δίωξη και διά τον μαθητή [Ν. 1599/86 άρθρον 22 παρ. 6] αλλά και διά τον εκπαιδευτικόν [Ν. 1599/86 άρθρον 22 παρ. 7]) τυγχάνει διαταγή προδήλως παράνομη και (πρωτίστως) αντισυνταγματική. Τούτο προκύπτει ευθέως και εκ της αδ hoc νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία δέχεται ευθέως, ότι οποιοδήποτε κράτος αρνείται, να εφαρμόσει εν όλω ή εν μέρει δικαστική απόφαση, παραβιάζει το άρθρον 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, πράξη η οποία συνεπάγεται την καταδίκη του υπαιτίου κράτους επί παραβίασει της διατάξεως αυτής. Αυτά δέχεται το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και μάλιστα διά πολύ προσφάτων αποφάσεων του (αποφάσεις του: 1) της 19.9.2013, προσφυγή Νο 42974 Gofunkel κατά Φωσσίας και 2) της 4.6.2013, προσφυγή Νο 58288/09 Vukelic κατά Μαυροβουνίου). ΣΤ. Επισημαίνουμε, τέλος, ότι συμφώνως προς την επίμαχη απόφαση του Διοικ. Εφετείου Χανίων Ορθόδοξοι μαθηταί εάν ζητήσουν την απαλλαγήν τους από το μάθημα των θρησκευτικών επικαλούμενοι λόγους συνειδήσεως, τεκμαίρεται ότι υποβάλλουν ψευδή δήλωση ενώπιον δημοσίας αρχής και διώκονται ποινικώς κατ' άρθρον 22 παρ. 6 του Ν. 1599/89. Ο διευθυντής του σχολείου και πας άλλος εκπαιδευτικός δεχόμενος τέτοια υπεύθυνη δήλωση

και μη ζητών την ποινική δίωξη του υπαιτίου διώκεται ποινικώς και τιμωρείται διά φυλακίσεως έξη μηνών. Ο εν λόγω εκπαιδευτικός δεν απαλλάσσεται της ποινής, εάν ισχυρισθεί ότι ενήργησε κατόπιν προσταγής της Αρχής κατ' άρθρον 21 του Ποινικού Κώδικος. Τούτο διότι η διάταξη αυτή απαλλάσσει τον υπαίτιον, μόνον εάν ο νόμος δεν επιτρέπει εις αυτόν, να ελέγξει ο νόμιμον της προσταγής. Εις την παρούσα περίπτωση όμως υπάρχει πλήρης και απολύτως κατανοητή ad hoc δικαστική απόφαση. Αρα ο έλεγχος της νομιμότητος της διαταγής είναι απλούστατος και ευχερέστατος

Συμπέρασμα: 1) Οποιοσδήποτε μαθητής Χριστιανός Ορθόδοξος δεν δικαιούται απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών επί οιαδήποτε αιτία, ακόμη και αν προβάλλει λόγους συνειδήσεως. 2) Εάν ισχυρισθεί συνδρομή λόγων συνειδήσεως δι' υπευθύνου δηλώσεως του, διώκεται ποινικώς επί υπαβολή ψευδούς υπευθύνου δηλώσεως ενώπιον δημοσίας Αρχής (Νόμος 1599/58 άρθρον 22 παρ. 8). 3) Εάν διευθυντής σχολείου δεχθεί τέτοιαν υπεύθυνη δήλωση και δεν ζητήσει την άμεση ποινική δίωξη του υπαιτίου (ή των γονέων του εάν είναι ανήλικος) διώκεται ποινικώς και τιμωρείται διά φυλακίσεως έξη μηνών (Νόμος 1599/86 άρθρον 22 παρ. 7). 4) Εάν ο αρμόδιος εκπαιδευτικός λάβει εντολή (όπως π.χ. υπουργική εγκύκλιος κ.λ.π.), να ενεργήσει αντίθετα από την προαναφερομένη ad hoc δικαστική απόφαση, και ιδιαιτέρως να δεχθεί απαλλαγή ορθόδοξου μαθητού από το μάθημα των θρησκευτικών, υποχρεούται να αρνηθεί να την εφαρμόσει αναφέρων σχετικώς εις την υπηρεσία του. Εν εναντία περιπτώσει διαπράττει αξιόποινον πράξη κατά τα προαναφερόμενα και δεν απαλλάσσεται επικαλούμενος το περί άρσεως του αδικου της πρέξεώς του λόγω προσταγής κατ' άρθρον 21 του Ποινικού Κώδικος

Αθήνα 3.10.2013

Ο γνωμοδοτών

Δρ. Γεώργιος Κρίππας